

Jason en Medea. Jason de Argonaut is een opportunist die Medea gebruikt om het Gulden Vlies te veroveren. Hij houdt wel van haar, maar hij zou zich nooit zo verregaand geëngageerd hebben zonder politiek of 'heroïsch' motief. Tegelijk schetst Lanoye een beeld van onverzoenlijke culturen, niet in hun uiterlijkheden, maar in hun (on)mogelijkheid om over fundamentele politieke kwesties te discussiëren. Ook hier dus actualiteitsdwang ('the clash of civilizations'), maar dan als verhoog, niet als theatrale impressie. De vraag blijft echter wat deze intenties toevoegen aan het lot van Medea in het tweede deel. Misschien is het wrange slot – de schijnbare verzoening van de moordende echtelieden – meer gediend met onduidelijkheid over de voorgeschiedenis van hun liefde. Anderzijds is de schok natuurlijk groter: als er nooit passie was, wordt die passie voor het eerst gevonden in het doden van de kinderen. Kinderen houden het huis misschien wat langer overeind, maar ze vernietigen de schaarse passie die nog heerste. Jason en Medea hebben dat probleem opgeruimd. Tot zover valt er iets te zeggen, in dramaturgisch opzicht, voor Lanoyes lange proloog tot de tragedie.

Moeilijker is de stijlkeuze van Lanoye. Hij schreef dit eerste deel in twee registers: een literaire taal, doorspekt met archaisch Vlaams, net geen Van Wilderode, is toebedeeld aan de inwoners van Colchis, aan Medea en haar omgeving; de Grieken, Jason en zijn Argonauten, spreken een vlot taaltje, zakelijk en een beetje blasé – een 'grachtengordels' idioom. De Colchiden zijn Vlaamse toneelspelers, de Grieken zijn Nederlanders. Dit onderscheid doet eigenlijk niet ter zake. Natuurlijk kan de toneelschrijver kiezen voor een vorm – Zuid-Nederlands versus Noord-Nederlands – die direct een verschil markeert. Maar het conflict tussen Grieken en Colchiden heeft weinig te maken met klanken en woorden, die zijn hoogstens tekens voor een veel dieper liggende malaise. Niet de taal als oppervlakte is problematisch, maar het soort redelijkheid waar taal – elke taal – toe dwingt, eens men een gesprek probeert te voeren, zeker als het gaat om mythische symbolen, zoals dat Gulden Vlies. De charmante rivaliteit tussen boven- en beneden-Moerdijkse taalgenoten is geen bruikbaar vehikel voor dat conflict, het is politiek te onschuldig en zorgt dus niet voor dramatische meerwaarde.

7 Louis Gernet, hierboven al geciteerd, zei ook dat de ware materie van de tragedie het recht is, nauwkeuriger nog: het juridisch begrippenap-

Mind the Gap STEFAN HERTMANS, GERARDJAN RIJNDERS, KAAITHEATER EN TONEELGROEP AMSTERDAM
FOTO: CHRIS VAN DER BURGHT